

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLERARASI DUYARLILIK VE DEPRESYON DÜZEYLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Atılğan ERÖZKAN*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı diğer bireylerin davranış ve duygularına yersiz ve aşırı farkındalık ve duyarlılıkları bağlamında üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerini yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanılan yer açısından karşılaştırmaktır. Bu çalışma betimsel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırma, amacına uygun olarak KTÜ Fatih Eğitim Fakültesinin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Fen Bilgisi, Okulöncesi Eğitimi, Zihin Engelliler Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği programı gibi farklı gruplarda tesadüfi seçimle 320 kişi üzerinde (160 kız; 160 erkek) gerçekleştirilmiştir. Araştırmada Bilgi Toplama Formu, Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Veri analizleri için SPSS/WINDOWS programı kullanılmıştır. Gruplar arası farklılığı belirlemek için *t* testi ve "varyans analizi", değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için "korelasyon"; grup farklılıklarının kaynağını belirlemek için karşılaştırma sonrası ranj testi Tukey HSD kullanılmıştır. Kişilerarası duyarlılığa ilişkin "kişilerarası farkındalık" ve "çekingenlik" boyutları üzerinde cinsiyetler ve sosyo-ekonomik düzeyler arasında, "onaylanma ihtiyacı" ve "kırılgan iç benlik" boyutları üzerinde yaşlar ve yaşanılan yerler arasında; depresyon üzerinde ise yaş ve sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır. Araştırma sonuçları önceki bulgular ışığında kişilerarası ilişkiler ve depresyon kapsamında başka araştırma ve uygulamalara da yol gösterecek bağlamda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişilerarası duyarlılık, depresyon, üniversite öğrencileri.

Interpersonal Sensitivity and Depression Levels of University Students

ABSTRACT

The aim of this study is to compare the relationships between university students' interpersonal sensitivity -that defined as undue and excessive awareness of and sensitivity to the behavior and feelings of others-and depression levels. Age, gender, SES and place of residence differences were also searched in this context. For this purpose 320 (160 females; 160 males) students are randomly recruited from KTU Fatih Faculty of Education's various departments. Main instruments are Information Gathering Form, Interpersonal Sensitivity Measure and Beck Depression Inventory. For data analyses were used SPSS for WINDOWS. The group differences were tested by *t*-test and *F* statistics with Tukey HSD post comparison range test. Correlational statistics was also employed to search for relationships among all variables. The findings showed that the gender and SES differences exist on interpersonal awareness and timidity; age and place of residence differences on need for approval and fragile inner self of interpersonal sensitivity. There are also age and SES differences on depression. The results are discussed in the light of previous findings and in the context of interpersonal relations and depression, conducting future research for implications as well.

---

*Yrd. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Key Words: Interpersonal sensitivity, depression, university students.

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada insana özgü tüm değerlerin normalden çok hızlı bir biçimde değiştiğini görmemek mümkün değildir. Bu değişimler beraberinde farklılaşan, çeşitlenen ve belli bir noktadan sonra kuşatılan psiko-sosyal ve sosyo-kültürel bir yapının oluşumuna da çanak tutmaktadır. Toplumsal bağlamı bu değişim genel bir durum özelliği taşıyarak toplumu oluşturan kişilerde ve kişilerarası ilişkilerde de kendini göstermekte ve kişilerarası ilişkilerde problemler yaşanarak yaşam sorunlarına yol açabilmektedir. Kişilerarası zorluklar ise, bireylerin önemli diğerleri ile olan ilişkilerindeki duyarlılıkları bağlamında kolaylıkla incinerek depresyona girmelerine neden olmaktadır. Depresyon ise, son yıllarda ruh sağlığı alanında en çok tartışılan sorunlardan birisi olarak görülmekte ve bu sorunun giderek kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları bağlamında genç bireyleri de tehdit eder hale geldiği gözlenmektedir. Üniversite gençleri arasında yapılan araştırmalarda, bu grubu tehdit eden en önemli psikolojik rahatsızlığın depresyon olduğunu görmek hiç de güç değildir.

Kişilerarası duyarlılık, kişilerarası ilişkilerde duyarlılığa sahip bireylerde kolaylıkla incinme ve kırılma, diğerleri tarafından önemsenip değer verilmediğine ve buna paralel kötü davranıldığına inanma, kendini diğerlerinden daha aşağı görme, diğerlerinin yanında iken yanlış bir şeyler yapmamaya özen gösterme gibi yaşantılara neden olarak kişilerarası ilişkilerde problemler yaşanmasına (ilişkinin bozulması dahil) yol açan bir durumdur (Boyce ve diğ., 1991).

Süregiden kişilerarası ilişkilerde öncelikle bireyin önemli diğerlerine (ebeveynler, yakın arkadaş-akranlar, öğretmenler, romantik partnerler vb.) attettikleri ve daha sonra önemli diğerlerinin bireye sundukları çerçevesinde karşılıklı bir etkileşim söz konusu olmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde duyarlılığa sahip bireyler için önemli diğerlerinin sözel ya da sözel olmayan iletişim biçimleri, duyguları, düşünceleri ve davranışları oldukça önemlidir. Çünkü kişilerarası ilişkilerinde duyarlı olan bireyler, ilişkilerinde diğer bireyler için çok da önemli olmayan problemlere kolaylıkla kırılabilen; küçük, sıradan ve çözülmesi oldukça basit sorunları büyütürken -içinden çıkılmaz bir hale dönüştürerek- ilişkinin ilerlemesinde engelleyici bir rol üstlenen, hassas bireylerdir (Boyce & Mason, 1996). Kişilerarası duyarlılık yapısı diğerlerinin davranış ve düşüncelerine yersiz ve aşırı farkındalılık ve duyarlılığı içermektedir. Bu yapı diğerleri tarafından algılanan ya da gerçek eleştirilme korkusu ve diğerlerinin davranış ve ifadeleri hakkında artan kaygı ve diğerlerinin tepkilerine ilişkin kontrollü davranmalar şeklinde sosyal geribildirim genel bir duyarlılık olarak tanımlanmaktadır. Kişilerarası

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

duyarlılık; bir kişisel yetersizlik duygusu, sık sık diğerlerinin davranışlarını yanlış yorumlama ve kişilerarası kaçınma, güvenli olmayan davranış gibi diğerleri ile bir arada olunan ortamlarda huzursuzluk yaşanması ile şekillenmektedir (Boyce ve diğ., 1992).

Boyce ve Parker (1989)'a göre atipik depresyonun (tipik çökkünlük belirtileri yerine fobik, obsesif, hipokondriak uğraşlar, konversiyon belirtileri; beklenmedik bir biçimde alkole, kumara, ilaçlara düşkünlük, aile ve iş yaşamından uzaklaşma eylemleri, açıklanması güç cinsel uyumsuzluk, aşırı yeme, yememe ve daha birçok başka değişkenle şekillenen) mevcut tanımı sürekli bir kişilik özelliği olarak düşünülen kişilerarası duyarlılık semptomunu içermektedir. Bu kişilik özelliği depresif olaylar tarafından şiddetlendirilebilir, depresif olaylar tarafından teşvik edilen kişilerarası duyarlılığı yansıtabilir ya da depresif olaylar tarafından incinebilirliğe yol açabilir. Harb ve diğerleri (2002), kişilerarası duyarlılığı depresif bozuklukların gelişimi için risk faktörü olması yönünde depresyona yatkın kişiliğin bir özelliği olarak ileri sürmektedirler. Kişilerarası farkındalık, ayrılma anksiyetesi, çekingenlik, kırılğan bir iç benlik ve onaylanma ihtiyacı bağlamında kişilerarası duyarlılık yapısı depresif olaylarla birleşmektedir.

Snodgrass ve meslektaşlarına göre (1998), kişilerarası duyarlılıkla ilgili olarak son yıllarda (doğal bir ortamda) insanlar arasındaki gerçek etkileşim bağlamında kişilerarası algılamaya daha fazla dikkat verildiği görülmektedir. Mevcut saptamalar kadınların erkeklerden daha duyarlı olduğunu ileri sürmektedir. Sözel olmayan duyarlılık üzerindeki önceki çalışmalar da bu savı desteklemiştir. Snodgrass'ın çalışmalarının amacı ise (1985, 1992) erkekler lider olarak bir rol üstlendiklerinde kadınların erkeklerden daha fazla kişilerarası duyarlılık göstermedikleri hipotezini test etmektir. 1985'deki çalışmada öğretmen ve öğrencilerin rollerine; 1992'deki çalışmada patron ve işçi rollerine bakılmış, erkekler ve kadınların duyarlılığı arasında bir fark bulunmamıştır. Bununla birlikte sonuçlar üstler ve astlar arasındaki duyarlılıklarda önemli bir fark yansıtmıştır. Snodgrass'a göre kişilerarası duyarlılık, bir kişinin düşüncelerinin ve duygularının açık bir şekilde ifadesi ve diğer kişinin bu düşünceleri ve duyguları açık bir şekilde algılamasını içermesine rağmen; kişilerarası duyarlılık kavramı onun çalışmasını kaynak gösterenler tarafından öncelikle bir algılama becerisiymiş gibi ele alınmıştır. Snodgrass "A'nın B' ye kişilerarası duyarlılığını" -A algılayıcı ve B ifade edici olduğunda- A ve B arasındaki etkileşimi göstermek için seçmiştir. Kişilerarası duyarlılık kavramı hem ifade etmeyi hem de algılamayı içermektedir.

McCabe ve arkadaşları (1999)'nın, "kişilerarası duyarlılık ve sosyal problem çözme: akademik ve sosyal öz-saygı, depresif semptomlar ve akademik performansla ilişkiler" başlıklı araştırmalarında iki yüz yedi (yüz erkek, yüz

yedi kız) üniversite öğrencisinde öz-saygı, depresif semptomlar ve akademik performansın yordayıcıları olarak kişilerarası duyarlılık ve sosyal problem çözme arasındaki ilişki incelenmiştir. Kişilerarası duyarlılık ve sosyal problem çözme, akademik ve sosyal öz-saygı ve depresyonu ölçmek için öğrencilere çeşitli anketler uygulanmış ve anketlerin son derecelenmeleri akademik performansı göstermek için kullanılmıştır. Yordamalarla tutarlı olarak özellikle negatif problem yönelimi bağlamında kişilerarası duyarlılığın problem çözmeye dayalı olduğu görülmüştür. Hem kişilerarası duyarlılığın, hem de problem çözenin öz-saygı ve depresif belirtilerin temel yordayıcıları olduğu gözlenmiştir. Kişilerarası duyarlılığın, bayanlar ve erkekler için akademik performansın önemli bir yordayıcısı olduğu; bununla birlikte bayanlarda sosyal problem çözenin akademik performansa dayalı olmadığı, erkeklerde ise negatif problem yönelimi ve işlevsel olmayan problem çözme tarzlarının akademik performansa dayalı problem çözenin önemli yönlerini oluşturduğu ayrıca bayanların çekingenlik boyutunun erkeklere; erkeklerin kişilerarası farkındalık boyutunun bayanlara göre daha yüksek olduğu değerlendirilmiştir.

Kişilerarası ilişkiler ve depresif ruh durumundaki değişimler arasındaki ilişki incelenmiş, bozulan kişilerarası ilişkilerin bireyin kişilik olarak incinebilirliğe olan yatkınlığı ya da problemlili kişilerarası ilişkilere sahip olması yönünde depresif bir ruh durumuna bürünmesine neden olabileceği vurgulanmıştır. Çeşitli çalışmalar kişilerarası ilişkileri bozulmuş ve böylece depresyon yaşamakta olan bireyler ile depresif olmayan bireylerin üzümlük, hayal kırıklığı ve çaresizlik durumlarını farklı şekillerde değerlendirdiklerini ortaya koymuştur. Depresif bireyler daha fazla destek, cesaretlendirme ve yardım beklemekte, kendilerini engellenmiş ve çekingen hissederek çaresizlik tepkileri vermektedirler. Kişilerarası problemlilerle depresyon arasındaki ilişki ise çeşitli gözleme dayalı çalışmalardan elde edilen sonuçlarla belirlenmiş, bireyin yakın

çevresindeki sosyal bağlardaki (önemli diğerleri ile olan ilişkiler bağlamında) yetersizliğin yaşam stresiyle karşılaşma ile birleşerek depresyona neden olduğu gözlenmiştir. Sullivan (1953)'ın kişilerarası teorisi, kişilerarası ilişkiler ve bu ilişkilerde yaşanan problemleri odak noktası olarak görmektedir. Bowlby (1969, 1973, 1980)'nin bağlanma kuramı ise bağlanmanın insan işlevlerinde sosyal bağlar noktasında bu bağlardaki bozulmalar ile depresyona eğilim arasındaki ilişkinin önemini göstermiştir. Çeşitli araştırmacılar depresyonun gelişimi ve sürmesini içeren bir durum olarak bireylerin kendilerini diğer insanlarla karşılaştırmalarından söz etmişlerdir. Bu inanç için bir neden, depresyonun önemli bir özelliği olan negatif kendini görüş ve insanların sosyal karşılaştırma süreçlerine dayalı olarak kendilerini değerlendirmeleridir (Akt., Klerman ve diğ., 1999:51).

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Depresyon ve kişilerarası reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişki bağlamında Boyce ve Parker (1989)'e göre, kişilerarası reddedilme duyarlılığı depresyona yatkın kişiliğin bir özelliğidir ve depresif bozuklukların gelişiminde bu yatkınlık bir risk faktörü içermektedir. Birçok çalışmada depresyon kişilerarası reddedilme duyarlılığı için bir risk faktörü olarak ele alınmıştır. Kişilerarası reddedilme duyarlılığı, depresif bozukluklarla ve özellikle melankolik olmayan depresif epizodlarla birleşmektedir. Ruh durumlarına duyarlılığı içine alan kişilerarası reddedilme duyarlılığının daha kalıcı kişilik özelliğini temsil eden bir yapısı vardır. Zuroff ve Duncan (1992)'a göre bilişsel kişilerarası depresyon modelleri kişilerarası davranışın uyumu bozucu kalıpları ve incinebilirlik arasında bir bağ olduğunu varsaymaktadır. Bozulan kişilerarası ilişkiler; azalan sosyal destekle artan yaşam stresi ve kronik yaşam zorlukları, disfori (kayı ve kederle birleşen yoğun çökkünlük durumu) ve depresyona katkıda bulunabilir. Bozulan kişilerarası ilişkiler, ayrıca uyumu bozucu kişilik özelliklerinin sürmesine ve daha kötü bir hale gelerek şiddetlenmesine de neden olabilir. İncinebilir bireylerin ilişkilerinin önemi kuramsal olarak anlaşılmış olmasına rağmen, araştırmacılar yalnızca yakın zamanlarda incinebilirlik değişkenlerinin kişilerarası yönlerini belirleme çalışmalarına başlamışlardır. Eğer bireyler öz-değer duyguları için diğerlerinin onayına ve diğerlerinden onay almak için uzun süreli tekrarlanan hatalara bağlı kalırlarsa sosyal ilişkilerinde ve yakın ilişkilerde olumsuz beklentiler geliştirebileceklerdir. Bu beklentiler ise bireylerin negatif olaylara ilişkin atıflarını direkt olarak etkileyecek ve onlarda incinebilirlik ve buna bağlı olarak depresyon ve kaygı süreçlerinin yaşanmasına neden olacaktır.

Etkileşimsel süreç sayesinde bağımlı negatif olayların oluşumunun da depresyonda etkili olduğu görülebilir. İnsanların kontrolü dışında gelişen bağımsız olaylar (ebeveynin ölümü) ile bireylerin davranış ve kişilik yönleri sayesinde oluşan ve bireylerin kısmen katkıda bulunduğu bağımlı olaylar (romantik ilişkinin bozulması ya da yakın bir akranla kavga etme gibi) arasındaki ayrım oldukça önemlidir. Negatif olaylar; kendini değerlendirmeler, görüşme, gözlem, doğal olayları belgeleme ve deneysel yöntemler gibi çok yönlü metotlarla değerlendirilebilir. Nedensel zincir sonrası bağımlı ve bağımsız olaylar negatif duygu ve depresyonun başlamasına neden olabilir. Önemli diğerleri tarafından reddedilme, reddedilen bireylerde daha bağımlı negatif yaşam olaylarına yol açarak depresyonu ve incinebilirliği artırabilir. Bu bağlamda kişilerarası ilişkiler depresyonun ortaya çıkmasında veya tetiklenmesinde önemli bir role sahiptir. Çünkü kişilerarası ilişkilerindeki bozulmalar bireylerin depresyona girmelerine neden olabilir. Depresyon en çok boşanmış ya da ayrılmış (bir romantik ilişkinin bitimi sonrası partnerinden ayrılmış bireyler bağlamında) bireylerde görülmektedir. Sosyal destek yönü ile önemli diğerlerinden (ebeveyn, yakın arkadaş ya da romantik partner) tutarlı, anlamlı ve uygun destek alamayan bireylerin kendilerini yıkıcı çevresel

stresörlere karşı koruyamaması ve böylece risk almaları doğaldır (Persons & Miranda, 1992).

Segal ve arkadaşları (1992), depresif bireyler ile önemli diğerleri arasındaki kişilerarası algı farklılıklarını incelemişler, duygudurum ve stres düzeylerinin hem depresif birey (ler) hem de onların ilişkiye girdikleri kişilerce değerlendirilmesini istemişlerdir. Araştırmanın sonucuna göre, iki değerlendirmede, depresif bireylerin stres düzeylerini algılamalarında farklılık olmasının bozukluğun sürmesini etkilediği görülmüştür. Ancak, depresif birey ile önemli diğeri tarafından yapılan bu değerlendirme farklılığı genel olarak yeni bir depresif dönemin başlaması ile doğrudan ilişkili bulunmamaktadır. Segal ve arkadaşları bu bulguların, kişilerarası ilişkilerdeki güçlüklerin

depresyona eşlik eden bir faktör mü olduğu, yoksa depresyonun başlatıcısı mı olduğu tartışmalarını yeniden gündeme getirdiğini belirtmektedirler.

Davidson, Jackson ve Kalin (2000)'e göre, negatif bir olaya tepkideki genel negatif duygulanımın ilk aşaması sonrasında depresyonun oluşumu bilişsel incinebilirlik bağlamında yüklemeler sayesinde olmaktadır. Bir başka deyişle bilişsel faktörler negatif bir olay sonucunda negatif duygulanımın başlangıç tepkisi ve sürdürülmesi bağlamında oldukça önemli roller oynarlar, tıpkı duygu düzenlemede oynadıkları aracı rolde olduğu gibi. Şimdiye kadar işlevsel olmayan tutumlar, olumsuz sonuç çıkarma ve derin düşüncelere dalmanın bilişsel incinebilirlikleri genel bir düzeyde ele alınmıştır. Bilişsel incinebilirliğin özel alanlarına ilişkin daha kesin yordamalarda bulunabilmek için formüle edilen spesifik incinebilirlik hipotezine göre, depresyon negatif olay alanında (kişilerarası ya da başarı gibi alanlarda) bir uyuşum olduğunda ve bilişsel incinebilirlik farklı bir alanla kıyaslandığında daha fazla ortaya çıkmaktadır. Örneğin algılanan fiziksel çekicilik ve beden memnuniyeti alanı ergenler için güdülenme bağlamında çok önemli olabilir. Bu alan başarı ya da kişilerarası alanlarda bir belirleme yapmazken, incinebilirlik ve stresörün tam olarak farklı bir alanı ya da şekli ile kesişebilir. Örneğin bir kız ergen, kilosunu ve saç stili hakkında küçük düşürücü yorumlar yapan sınıf arkadaşı bağlamında fiziksel çekicilik ve bedensel memnuniyet alanına ilişkin bilişsel incinebilirlik gösterebilir. Onun bilişsel incinebilirlik alanına ilişkin yorumları ise “daima şişman ve iğrenç olacağım ve insanlar benim saçlarımın kötü göründüğünü söylemeye devam edecekler” ve “asla hedeflerime ulaşamayacak ya da evlenemeyeceğim” ve “değersizim” gibi yorumlar olarak onu bilişsel olarak incitecek ve depresyona girmesine neden olacaktır. Kişilerarası bağlamı ilişkilerde diğer bireylerden kabul görmeme bireyin kendine ilişkin yargılarının otomatik bir biçimde negatif olmasına yol açacaktır ve kendine ilişkin yargıların negatifliği ise bireyin bilişsel olarak incinebilirlik yaşamayı ihtimalini ve böylece depresyona girme düzeyini artıracaktır.

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Joiner (1997)'e göre, kişilerarası davranışlar ve tarzlar depresyona yol açan bir faktör olarak işlev gören nispeten kalıcı kişilik özelliklerinden oluşmaktadır. Kişilerarası literatürdeki vurgu, en azından kişi-merkezli incinebilirlik faktörlerine dayalı olarak diğer önemli kişilerarası değişkenleri ihmal ederek potansiyel kişilerarası bağımlılık üzerindedir. Sosyo-fizyologlar aşırı bağımlılık ya da bağılılık gibi kişilerarası aşkınlıklar yerine kişilerarası engellenmeyi vurgulamaktadırlar. Sosyal durumlardaki gerilim ve engellenme çeşitli incinebilirlikler oluşturarak depresyon için bir risk faktörüdür. Depresyona bir incinebilirlik faktörü olarak işlev gören kişilerarası engellenme, içsel ve duygusal yaşantıdaki artışlar vasıtası ile ve dış sosyal

desteğin yokluğu ile etkin hale gelebilen bir yapıdır. Kişilerarası incinebilirlikler kişiliğe dayalı, bilişsel ve fizyolojik göstergelerle farklı şekillerde birleşebilir ve semptom profillerinde farklı özelliklerle sonuçlanabilir.

Depresif bozuklukların anlaşılması ve tedavisinde kişilerarası ve sosyal faktörler üzerindeki vurgu kişilerarası yaklaşımın kurucularının çalışmaları ile gelişmeye başlamıştır. Sullivan ve Fromm-Reichmann 1930 ve 1940'larda depresyonla ve özellikle kişilerarası ilişkilerde yaşanan problemlere dayalı depresyonla ilgilenmeye başlamışlardır. Kişilerarası yaklaşım farklı sosyal üniteler ile sosyal-psikiyatrik yaklaşımlardan ayrılır. Sosyal-psikiyatrik yaklaşımlar sağlık bakım enstitüleri gibi geniş toplum üniteleri üzerine odaklıdır. Kişilerarası yaklaşım ise tamamen bireylerin en yakın ilişkileri ile ilgilidir. Özellikle ergenlik ve genç yetişkinlikte aile ilişkileri, romantik ilişkiler, iş ilişkileri ya da sosyal ilişkiler bağlamındaki ilişki örüntülerine dayalı bir ağ söz konusudur (Klerman ve diğ., 1999:39).

Blackburn (1987)'e göre biyolojik faktörler gibi psikolojik faktörler de depresyonla ilişkilidir. Başkalarından kabul ve onay beklentisi içerisinde olan bireyler bu taleplerine karşılık alamadıkları, önemli diğerleriyle olan ilişkilerinin bozulduğu ya da kişilerarası ilişkilerindeki problem yaşadıkları durumlarda depresif bir ruh durumu sergileyebilmektedirler. Buna paralel kişilerarası problem çözme becerilerindeki yetersizlikler yönüyle bireyler genellemeler yaparak ve kendilerinin süreçlendirdiği olumsuz çıkarımlarda bulunarak depresif bir ruh durumu gösterebilmektedirler. Bu genellemeler ve çıkarımların etkisiyle bireyler işlevsel olmayan düşünceler geliştirerek diğerlerine karşı negatif atıflarda bulunabilmektedirler. Kişilerarası problem çözme becerilerindeki yetersizlikler özellikle yüksek dereceli yaşam olayları ve zorluklarla karşılaşıldığında önemlidir. Düşük öz-saygı depresyon için oldukça önemli bir incinebilirlik faktörüdür; fakat o reddedilme eğiliminde özellikle önemli bir rol oynar. Düşük öz-saygılı ergenler ve gençler bu noktada yüksek öz-saygılı ergenler ve gençlere göre daha yüksek düzeyde depresyon, çaresizlik ve kaygı yaşarlar.

Bireylerin kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları problemler depresyonun nedeni ya da sonucu olabilmektedir. Depresyon bir bireyi kişilerarası ilişkilerde problem yaşamaya yakınlaştırabilmekte veya kişilerarası ilişkilerde yaşanan problemler depresyonu tetikleyebilmektedir. Geçmiş ve süregelen kişilerarası ilişkilerdeki problemler depresyona neden olabilmektedir. Klinik depresyonlu kişiler onların mevcut duygudurumu ve bilişsel işlev görememelerinden dolayı kişilerarası ilişkilerindeki problemleri abartabilmekte ve çarpıtılabilmektedirler. Depresyonun belirtileri zıt bir etki yaparak bireylerin yakın kişilerarası ilişkilerini ve/veya bireyin karşılıklı olarak kişilerarası doyurucu ilişkiler kurmasını ve bu bağlanmaları sürdürmesini zayıflatarak kişiliğini de etkileyebilmektedir. Bozulan kişilerarası ilişkiler sık sık ruh durumlarındaki değişimlerle sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda kişilerarası ilişkilerdeki bozulmaların (onaylanmama, desteklenmeme, kabul edilmeme ve böylece reddedilme) incinebilirlikler oluşturarak depresyona neden olacağı söylenebilir (Gabbard, 1995:118).

Kişilerarası bakış açısına göre, özellikle sosyal alanlarda yarış gerektiren durumlarda yaşanan yenilgiler incinebilirliği ve dolayısıyla depresyonu tetikleyicidir. Diğerleri arasında yaşanan rekabet ve üstünlük mücadelesi sırasında ortaya çıkabilecek bir yetersizlik durumu potansiyel olarak depresyona neden olabileceği için bireyin kişilerarası ilişkilerde yaşadığı durumların çok önemli bir anlamı vardır (Giordano, Wood & Mihela, 2000:438). Crick ve arkadaşları (1999)'na göre, depresyonla ortaya çıkan diğer psikopatolojik semptomlar ve bozukluklar bağımlı, negatif olayların oluşumuna katkı sağlayan bir diğer kişilerarası mekanizmayı ortaya çıkarır. Örneğin, yakın kişilerarası ilişkiler içerisinde saldırganlık depresyonla bağlantılıdır. Crick ve arkadaşlarının modeli içinde depresyonlu bireyler, yakın ilişkileri içerisinde saldırgan davranışları yüzünden yakınları tarafından reddedilerek bağımlı, kişilerarası negatif olayları oluşturan diğer semptomlarla da örtüşürler. Örneğin, depresyon ve dışlaştırma davranışlı ergen kızlar, yalnızca depresif ya da yalnızca dışlaştırma davranışlı ergen kızlardan daha bağımlı negatif olayları yaşamaktadırlar görüşü bu hipotezi desteklemektedir. Cyranowski ve arkadaşları (2000), kızların erkeklere göre daha depresif olma yönlerine ilişkin bir model sunmuşlardır. Onların incinebilirlik-stres modeli kişilerarası negatif olaylar için özellikle riskte olan kızlara ilişkin kişilerarası odaklıdır. Chorpita ve arkadaşları (1998)'nin, ergenlerle depresyon ve diğer psikopatolojiler için risk faktörlerinin belirlenmesine yönelik yaptıkları araştırmada işlevsel olmayan tutumlar ve negatif yükleme tarzlarının küçük yaş gruplarında daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Öy (1995)'e göre, depresyon duygularda güvensizlik, karamsarlık ve çöküntünün oluşması, düşünce ve hareketlerdeki yavaşlamayla kendini gösteren ruhsal bir rahatsızlık durumudur. Çocukluk döneminde depresyon çok az görülürken, çocukluktan ergenliğe geçişte depresyon artmaktadır. Kızların erkek ergenlere göre depresyona daha fazla girdiği, düşük

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

sosyo-ekonomik düzeyli ailelerden gelen ergenlerde daha çok depresyon görüldüğü ve aile içi sorunların, olumsuz yaşam deneyimlerinin, düşük benlik saygısının ve okul başarısızlıklarının depresyona neden olduğu söylenebilir.

Shapiro'ya (1993:85) göre, ilk gençlik dönemine kadar depresyon kız ve erkek çocukları eşit derecede etkiler. Ancak, 12 yaşından sonra oran kızlar için artar, 14 yaşına gelindiğinde ise kızların depresyona girme olasılığı erkek çocuklarına oranla iki kat daha fazladır. Liu ve Kaplan (1999)'ın yapmış oldukları bir araştırmada, olay alanları bağlamında kızların erkeklerden daha kişilerarası negatif olayları (özellikle yakın ilişkiye dayalı) belirttikleri bulunmuştur, oysa erkekler daha negatif olarak akademik ve sosyal olayları belirtmişlerdir. Ayrıca, etkileşimsel stres oluşumu mekanizmaları desteğinde kızlar daha bağımlı kişilerarası olayları (özellikle ebeveyn ve yakınlarla) belirtmişler, erkekler ise kişilerarası olmayan olay yaşantılarını vurgulamışlardır. Böylece tüm negatif yaşam olayları düşünüldüğünde, kızlar arasında depresif semptomlarla birleşmeler olduğu ve en güçlü birleşmelerin kişilerarası olaylarda görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Son ergenlik dönemi boyunca negatif olaylardaki artışlar, özellikle kızlar için, negatif yorumlar yapma, negatif yaşam olaylarına ilişkin negatif sonuçlar çıkarma ve derin düşüncelere dalma şeklinde ortaya çıkarak, özellikle depresyona incinebilirlik düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Smith ve Reise (1998), negatif duygu durumu üzerinde cinsiyet farklılıklarını incelemişler ve stres tepkisinin ölçümünde bir grup bayan ve erkeğin tepkilerine bakmışlardır. Sonuçlar bayanların duygusal incinebilirlik ve duyarlılığını; erkeklerin ise gerilim, sinirlilik ve kolaylıkla huzursuz olup üzüldüklerini ortaya koymuştur. Negatif ruh durumunun oluşmasını sağlayan kişilerarası problemler -özellikle bayan erkek romantik ilişkisinde yaşanan problemler bağlamında- bayanların kolaylıkla endişelenmesine, duygularının incinmesine neden olurken;

erkeklerin ılımlı özelliklerini kaybederek saldırgan bir görünüm almalarına yol açmaktadır. Bu alanlardaki (kişilerarası duyarlılık, öfke vb.) cinsiyet farklılığı bireylerin mevcut durumlardan farklı şekillerde etkilenecek farklı tepkiler ortaya koymalarına dayanır. Bayanların ve erkeklerin kaygı, sinirlilik ve gerginlik, duyarlılık ve incinebilirlik, kolayca huzursuz olma, sık hissedilen suçluluk ve çok çabuk değişen ruh durumu yaşantılarının birbirinden farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda bayanların erkeklere göre nevroitik eğilimler ve depresif bozukluklardan daha fazla etkilendikleri ve acı çektikleri gerçek bir olgu olarak cinsiyet farklılıklarını (kişilerarası ilişkilerde) temsil etmektedir.

Hankin ve Abramson (2001), betimleyici epidemiyolojik çalışmalarda özellikle cinsiyet farklılıkları ele alındığında, kızların depresyondan incinebilirlik yaşama ihtimallerinin erkeklere göre daha fazla olduğunu ve ergenlik dönemi dikkate alındığında kızların ortalama olarak daha erken

yaşlarda (13-15) depresif bir ruh durumu sergilediklerini vurgulamışlardır. Çeşitli araştırmalarda son ergenlik dönemindeki kızların erkeklere göre negatif yaşam olayları ile daha çok karşılaştıkları, bu negatif yaşam olaylarının özellikle depresif ve kaygılı ruh durumu taşıyan kızlar arasında başlangıçtaki negatif duygulanımın daha yoğun yaşanmasına neden olduğu gözlenmektedir. Ayrıca son ergenlik dönemindeki kızlar bilişsel olarak depresyona erkeklerden daha incinebilirlik göstermekte ve bu durum negatif duygulara tepki verme üzerindeki depresif semptomlarda sonradan kızların daha fazla bilişsel incinebilirlik yaşama ihtimalini artırmaktadır. Uçman (1990, s.66) da, yaptığı "çalışan kadınlarda stresle başa çıkma ve psikolojik rahatsızlıklar" konulu araştırmasında, depresyonun kadınlarda erkeklere kıyasla daha çok görüldüğünü ortaya koymuştur. Blackburn (1992)'e göre, kadınlarda depresyona rastlanma sıklığı erkeklerin yaklaşık iki katıdır. Ancak bu farklılığın nedenleri belirsizdir. Bu belki de kadınların erkeklere oranla duygusal sorunlarından daha kolay etkilenebilmelerine bağlıdır. Ya da biyolojik (hormonlar ve çocuk doğurmaya bağlı olarak) ve sosyal nedenlere bağlı olarak kendini gösterebilmektedir. Ciddi derecede depresif rahatsızlıklarda ise bu derecede farklılık görülmemektedir.

Aydın (1998:6)'ın, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde dört yüz otuz dokuz kız ve üç yüz elli dokuz erkek öğrenci üzerinde "üniversite öğrencilerinde depresyon, açıklama biçimi ve akademik başarı" konulu araştırmasında ise öğrencilerdeki depresif belirtilerin cinsiyete bağlı bir değişiklik göstermediği şeklindeki bulgulara ulaşılmıştır. Hisli (1989)'nin Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği başlıklı çalışmasında da cinsiyet ve yaşa göre yapılan karşılaştırmalar sonucunda her iki değişkene göre BDI ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Dökmen (1997)'in çalışma, cinsiyet ve cinsiyet rolleri ile ev işleri ve depresyon ilişkisi başlıklı çalışmasında da, depresyon üzerinde kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmadığı görülmüştür. Gökçakan (1997)'in, çeşitli derecelerdeki depresyonun giderilmesinde Beck'in bilişsel terapisinin etkililiğinin incelenmesi başlıklı çalışmasında depresyon görülme yüzdesi, kızlarda erkeklerden biraz daha fazla olmasına karşın aradaki fark depresyonun kızlarda erkeklerden daha çok görüldüğünü istatistiksel olarak göstermemiştir. Aydemir ve arkadaşları (1996)'nın yapmış oldukları majör depresyon ve distiminin belirti örüntüleri açısından karşılaştırılması: Kesitsel bir sınıflandırma çalışmasında da cinsiyetin depresyon üzerinde etki yapmadığı görülmüştür.

Çuhadaroğlu ve Sonuvar (1992)'in Ankara'da, farklı sosyo-ekonomik düzeyden iki yüz elli altı kız, iki yüz sekiz erkek toplam dört yüz altmış dört lise 1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, grubun depresyon puanları patolojik değer altında bulunmuştur. Üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenler diğer iki gruba göre daha az derecede depresyon belirtileri

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

göstermişlerdir. Bu araştırmada kızlar erkeklere göre daha çok depresif belirtiler göstermişlerdir. Gökçakan (1997)'in, çalışmasında depresyonun en çok düşük sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde, onu takiben ortanın üstü sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde, en az da orta sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde görüldüğü ortaya çıkmıştır. Köknel (1989:50)' e göre sosyo-ekonomik yetersizlik bir kişi için zamanın en büyük problemlerden biridir. Parasal problemlerin kişinin tüm işlevselliğini olumsuz olarak etkileyici gerçeğini göz ardı etmemek gerekir. Depresyonda ortaya çıkan duygulardan biri olan utancın temelinde kişinin arzu ettiği standartlara göre yaşamaması yatmaktadır. Araştırmalar, uzun süreli düşük ekonomik durumun önemli bir depresyon ve stres etkeni olduğunu ortaya çıkarmıştır. Özgüven (1990:46) de üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, öğrencilerden yaklaşık yarısının ekonomik durumunu bir stres kaynağı olarak gördüklerini belirtmiş ve ekonomik durumun üniversite eğitimindeki önemini vurgulamıştır. Cui ve Vaillant (1997)'a göre, stres ve depresyon arasındaki ilişki etkileşimsel ve çift yönlüdür. Ergenlerle yapılan çalışmalarda depresif semptomlardaki artışların daha sonradan negatif olayların sayısındaki artışlara yol açtığı; yetişkinler ve ergenlerle yapılan çalışmalarda da depresif bireylerin bağımsız negatif olaylardan çok, bağımlı olayları yaşadıkları bulunmuştur. Ayrıca sosyo-ekonomik düzey açısından düşük düzeyde olan bireylerin kişilerarası negatif yaşam olayları yaşayarak depresyona girme ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Akdemir ve arkadaşlarının (1996), yaptığı araştırmada ise kadınlarda depresyon belirtilerinin erkeklerdekinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu; eğitim durumu, medeni durum ve sosyo-ekonomik gelir düzeyinin ise depresyon puanlarında herhangi bir anlamlı etkisinin bulunmadığı gözlenmiştir.

YÖNTEM

Bu araştırma, diğer bireylerin davranış ve duygularına yersiz ve aşırı farkındalık ve duyarlılıkları bağlamında üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanan yer açısından karşılaştırılması amacıyla betimsel yöntem kullanılarak yapılmış bir araştırmadır. Betimsel yöntem modellerinden olan survey tipi bir araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel yöntemin kullanıldığı araştırmalar olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu inceleyen, değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyen araştırmalardır. Araştırmada, kişilerarası duyarlılık ve depresyon arasındaki ilişki incelendiğinden, betimsel yöntem modellerinden olan survey tipi bir araştırma modelinin kullanılması uygun bulunmuştur.

Örneklem

Araştırma grubu 320 kişiden oluşmuştur. Araştırma, amacına uygun olarak KTÜ Fatih Eğitim Fakültesinin Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Fen Bilgisi, Okulöncesi Eğitimi, Zihin Engelliler Eğitimi, Türkçe Eğitimi, Sosyal Bilgiler ve Sınıf Öğretmenliği programı gibi farklı gruplarda tesadüfi seçimle 320 kişi üzerinde (160 kız; 160 erkek) gerçekleştirilmiştir.

Tablo: 1 Araştırma Grubuna İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	%
CİNSİYET	ERKEK	160	50
	KIZ	160	50
YAŞ	18-19	103	32
	20-21	111	35
	22-23	106	33
SOSYO-EKONOMİK DÜZEY	DÜŞÜK	105	33
	ORTA	130	41
	YÜKSEK	85	26
YAŞANILAN YER	KÖY	68	21
	İLÇE	96	30
	ŞEHİR	156	49

Kullanılan Ölçme Araçları

Bilgi Toplama Formu: Bu formda örnekleme oluşturan üniversite öğrencileri hakkında yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanılan yer gibi demografik özelliklere ilişkin bilgiler yer almıştır.

Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği (IPSM): Bireylerin kişilerarası ilişkilerde diğer bireylerle olan yaşantılarına dayalı duyarlılık düzeylerini belirlemek için Boyce ve Parker (1989) tarafından geliştirilmiş 36 maddeden oluşan bir ölçektir. Bu ölçek, kişilerarası davranış, sosyal geribildirim ve diğerleri tarafından (algılanan ya da gerçek) negatif değerlendirmeye aşırı duyarlılığı değerlendirmektedir. 4 noktada 1= Bana hiç uygun değil, 2=Bana biraz uygun değil, 3=Bana biraz uygun, 4=Bana çok uygun şeklinde cevaplanan

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

likert tipi bir ölçektir. Ölçek bir toplam puan ve beş alt ölçek (Kişilerarası Farkındalık, Onaylanma İhtiyacı, Ayrılma Anksiyetesi, Çekingenlik ve Kırılgan İç Benlik) puanları içerir. Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği (IPSM) depresif popülasyonlarda kullanılması bağlamında geçerliliği ve güvenilirliği yüksek olan bir ölçektir. İç tutarlık katsayısı .86 ve altı haftalık test tekrarı güvenilirliği .70'tir. Nörotizm ölçeği ile .66, Öz-saygı Ölçeği ile .39 korelasyonlara sahiptir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları araştırmacı tarafından yapılmış, Kişilerarası Farkındalık .73, Onaylanma İhtiyacı .77, Ayrılma Anksiyetesi .75, Çekingenlik .76 ve Kırılgan İç Benlik alt boyutunun güvenilirlik katsayısı .77 olarak bulunurken; ölçeğin genel güvenilirlik katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

Beck Depresyon Ölçeği/Envanteri (BDI): Depresyonda görülen duygusal, somatik, bilişsel ve motivasyona dayalı belirtileri ölçen, klinik gözlemlerden elde edilen veriler üzerine oluşturulmuş 21 maddelik bir ölçektir. 1961'de ilk formu geliştirilen bu aracın 1978'de revizyonu yapılmıştır. İki form arasındaki korelasyonlar yüksektir (.87-.94). BDI'nın kullanıldığı 25 araştırma üzerinden yapılan ve örneklemi madde bağımlıları, şizofrenler, üniversite öğrencileri ve depresif hastalara kadar değişen bir meta analizde, aracın güvenilirliğinin yüksek olduğu, iç tutarlılık katsayılarının .73 ve .95 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca psikiyatrik hastalar ve psikiyatrik olmayan hastalardan elde edilen test-tekrar test ölçümlerine yönelik verilere göre bu tutarlığın psikiyatrik olmayan hastalarda .60 ve .83 arasında, psikiyatrik hastalarda ise .48 ve .86 arasında değiştiği, bunun da BDI'nın psikiyatrik semptomlardaki değişikliğe duyarlılığının bir kanıtı olabileceği ileri sürülmektedir.

Veri Analizleri

Veriler, ANOVA, "t testi" ve korelasyon kullanılarak SPSS/WINDOWS programı ile incelenmiştir. Varyans analizinde gruplar arası farklılıkların kaynağını belirlemek için karşılaştırma sonrası ranj testi Tukey HSD kullanılmıştır. Veriler $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde öğrencilere uygulanan Bilgi Toplama Formu, Kişilerarası Duyarlılık Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği/Envanteri'nden elde edilen veriler ve bu verilerin istatistiksel teknikler sonucu ortaya çıkan bulguları ile bu bulgulara ilişkin yorumlar sunulmaktadır. Kişilerarası duyarlılık ve depresyon üzerinde cinsiyet farklılıkları t testi ile incelenmiştir.

Kişilerarası farkındalık üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmıştır, $t=2.11$, $P<0.05$. Erkeklerin ortalaması (4.25), kızların ortalamasından (4.12) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur. Çekingenlik üzerinde de cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmıştır, $t=2.52$, $p<0.05$. Kızların ortalaması (2.81), erkeklerin ortalamasından (2.64) daha yüksek olup, fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Onaylanma ihtiyacı $t=0.25$, $p>0.05$; ayrılma anksiyetesi $t=-0.61$, $p>0.05$ ve kırılma iç benlik üzerinde ise cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmamıştır, $t=1.36$, $p>0.05$. Depresyon üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmamıştır, $t=0.96$, $p>0.05$.

Tablo: 2 Cinsiyet Farklılıklarının Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyona İlişkin Ölçeklere Göre Dağılımı

FAKTÖR	DEĞİŞKEN	N	ORT	Ss	t	p
KİŞAR. FAR.	KIZ	160	4.12	0.62	2.11	0.04
	ERKEK	160	4.25	0.65		
ONAY. İHT.	KIZ	160	3.66	0.38	0.25	0.79
	ERKEK	160	3.68	0.42		
AYR. ANK.	KIZ	160	3.16	0.69	-0.61	0.54
	ERKEK	160	3.12	0.70		
ÇEKİNGEN	KIZ	160	2.81	0.82	2.52	0.03
	ERKEK	160	2.64	0.88		
KIR. İÇ BEN.	KIZ	160	2.15	0.91	1.36	1.02
	ERKEK	160	2.51	0.72		
DEPRESYON	KIZ	160	36.07	8.44	0.96	0.14
	ERKEK	160	35.92	9.22		

Kişilerarası duyarlılık ve depresyon ile yaşlar arasındaki ilişki F testi ile incelenmiştir. Kişilerarası farkındalık $F_{(2/316)}=0.32$, $p>0.05$; ayrılma anksiyetesi $F_{(2/316)}=0.81$, $p>0.05$ ve çekingenlik üzerinde yaşlar arasında farklılığa rastlanmamıştır, $F_{(2/316)}=0.51$, $p>0.05$. Onaylanma ihtiyacı üzerinde yaşlar arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/316)}=3.96$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -18/19 yaş- ortalaması (3.59), ikinci grubun -20/21 yaş- ortalaması (3.38), üçüncü grubun -22/23 yaş- ortalaması (3.31) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Kırılma iç benlik üzerinde de yaşlar arasında farklılığa rastlanmıştır, $F=3.32$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -18/19 yaş- ortalaması (3.47), ikinci grubun -20/21 yaş- ortalaması (3.24), üçüncü grubun -22/23 yaş- ortalaması (3.26) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo: 3 Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon ile Yaşlar Arasındaki İlişki

FAKTÖR	KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
KİŞAR.FAR.	Grp.Ars	1.33	2	0.66	0.32	0.49
	Grp. İçi	79.12	316	0.25		
	Toplam	80.45	318			
ONAY.İHT.	Grp.Ars	2.30	2	1.15	3.96	0.02
	Grp. İçi	53.71	316	0.17		
	Toplam	56.01	318			
AYR.ANK.	Grp.Ars	3.24	2	1.62	0.81	0.37
	Grp. İçi	129.56	316	0.41		
	Toplam	132.80	318			
ÇEKİNGEN	Grp.Ars	1.80	2	0.89	0.51	0.59
	Grp. İçi	97.96	316	0.31		
	Toplam	99.76	318			
KIR.İÇ BEN.	Grp.Ars	1.56	2	0.78	3.32	0.04
	Grp. İçi	139.04	316	0.44		
	Toplam	140.60	318			
DEPRESYON	Grp.Ars	282.05	2	141.02	2.68	0.03
	Grp. İçi	24508.96	316	77.56		
	Toplam	24791.01	318			

Depresyon üzerinde yaş düzeyleri arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/316)}=2.68$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -18/19 yaş- ortalaması (4.15), ikinci grubun -20/21 yaş- ortalaması (4.23), üçüncü grubun -22/23 yaş- ortalaması (4.46) olarak bulunmuş, farklılığın üçüncü gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Kişilerarası duyarlılık ve depresyon ile sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişki F testi ile incelenmiştir.

Kişilerarası farkındalık üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/316)}=2.87$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -düşük sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (4.39), ikinci grubun -orta sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (4.10), üçüncü grubun -yüksek sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (4.11) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Çekingenlik üzerinde de sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/316)}= 3.52$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -düşük sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (3.35), ikinci grubun -orta sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (3.11), üçüncü grubun -yüksek sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (3.04) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan

kaynaklandığı anlaşılmıştır. Onaylanma ihtiyacı $F_{(2/316)}= 0.16$, $p>0.05$; ayrılma anksiyetesi $F_{(2/316)}= 0.83$, $p>0.05$ ve kırılma iç benlik üzerinde ise sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmamıştır, $F_{(2/316)}= 1.15$, $p> 0.05$.

Depresyon üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/316)}=2.42$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -düşük sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (3.59), ikinci grubun -orta sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (3.27), üçüncü grubun -yüksek sosyo-ekonomik düzey- ortalaması (3.36) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Tablo: 4 Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon ile Sosyo-Ekonomik Düzeyler Arasındaki İlişki

FAKTÖR	KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
KİŞAR.FAR.	Grp. Ars	0.74	2	0.37	2.87	0.04
	Grp. İçi	37.92	316	0.12		
	Toplam	38.66	318			
ONAY.İHT.	Grp. Ars	0.14	2	0.07	0.16	0.84
	Grp. İçi	145.36	316	0.46		
	Toplam	145.50	318			
AYR.ANK.	Grp. Ars	0.27	2	0.13	0.83	0.43
	Grp. İçi	50.56	316	0.16		
	Toplam	50.83	318			
ÇEKİNGEN	Grp. Ars	5.25	2	2.61	3.52	0.04
	Grp. İçi	154.84	316	0.49		
	Toplam	160.09	318			
KIR.İÇ BEN.	Grp. Ars	1.69	2	0.84	1.15	0.31
	Grp. İçi	230.68	316	0.73		
	Toplam	232.37	318			
DEPRESYON	Grp. Ars	313.37	2	156.18	2.42	0.04
	Grp. İçi	26325.96	316	83.31		
	Toplam	26639.33	318			

Kişilerarası duyarlılık ve depresyon ile yaşanan yer arasındaki ilişki F testi ile incelenmiştir.

Kişilerarası farkındalık $F_{(2/317)}=0.21$, $p>0.05$; ayrılma anksiyetesi $F_{(2/317)}=0.69$, $p>0.05$ ve çekingenlik üzerinde yaşanan yer arasında farklılığa rastlanmamıştır, $F_{(2/317)}=0.19$, $p>0.05$. Onaylanma ihtiyacı üzerinde yaşanan

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

yer arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/317)}=2.71$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -köyde yaşayanlar- ortalaması (3.79), ikinci grubun -kasaba/ilçede yaşayanlar- ortalaması (3.46), üçüncü grubun -şehirde yaşayanlar- ortalaması (3.41) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Kırılğan iç benlik üzerinde de yaşanan yer arasında farklılığa rastlanmıştır, $F_{(2/317)}=3.38$, $p<0.05$. Yapılan ranj testinde birinci grubun -köyde yaşayanlar- ortalaması (3.59), ikinci grubun -kasaba/ilçede yaşayanlar- ortalaması (3.21), üçüncü grubun -şehirde yaşayanlar- ortalaması (3.27) olarak bulunmuş, farklılığın birinci gruptan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Depresyon üzerinde yaşanan yerler arasında farklılığa rastlanmamıştır, $F_{(2/317)}=1.37$, $p>0.05$.

Tablo: 5 Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon ile Yaşanılan Yer Arasındaki İlişki

FAKTÖR	KAYNAK	KT	Sd	KO	F	p
KİŞAR.FAR.	Grp.Ars	0.87	2	0.43	0.21	0.67
	Grp. İçi	56.88	317	0.18		
	Toplam	57.75	319			
ONAY.İHT.	Grp.Ars	0.71	2	0.35	2.71	0.03
	Grp. İçi	183.28	317	0.58		
	Toplam	183.99	319			
AYR.ANK.	Grp.Ars	1.44	2	0.72	0.69	0.51
	Grp. İçi	50.56	317	0.16		
	Toplam	52.00	319			
ÇEKİNGEN	Grp.Ars	4.20	2	2.10	0.19	0.81
	Grp. İçi	224.36	317	0.71		
	Toplam	228.56	319			
KIR.İÇ BEN.	Grp.Ars	1.64	2	0.82	3.38	0.03
	Grp. İçi	164.32	317	0.52		
	Toplam	165.96	319			
DEPRESYON	Grp.Ars	297.02	2	148.51	1.37	0.24
	Grp. İçi	25305.28	317	80.08		
	Toplam	25602.30	319			

Yapılan korelasyon işleminde depresyon ile kişilerarası farkındalık arasında pozitif yönde $r=0.24$, $p<0.01$; onaylanma ihtiyacı arasında pozitif

yönde $r=0.31$, $p<0.01$; ayrılma anksiyetesi arasında pozitif yönde $r=0.23$, $p<0.01$; çekingenlik arasında pozitif yönde $r=0.18$, $p<0.01$; kırılğan iç benlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır $r=0.15$, $p<0.05$.

Ayrıca kişilerarası farkındalık ile onaylanma ihtiyacı arasında pozitif yönde $r=0.41$, $p<0.01$; ayrılma anksiyetesi arasında pozitif yönde $r=0.36$, $p<0.01$; çekingenlik arasında pozitif yönde $r=0.32$, $p<0.01$; kırılğan iç benlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır $r=0.50$, $p<0.01$. Onaylanma ihtiyacı ile ayrılma anksiyetesi arasında pozitif yönde $r=0.47$, $p<0.01$; çekingenlik arasında pozitif yönde $r=0.33$, $p<0.01$; kırılğan iç benlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır $r=0.49$, $p<0.01$. Ayrılma anksiyetesi ile çekingenlik arasında pozitif yönde $r=0.55$, $p<0.01$; kırılğan iç benlik arasında pozitif yönde $r=0.36$, $p<0.01$; Çekingenlik ile kırılğan iç benlik arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır, $r=0.28$, $p<0.01$.

Tablo: 6 Kişilerarası Duyarlılık ile Depresyon Arasındaki İlişki

DEĞİŞKEN	DEP.	KİŞ. FAR.	ON. İHT.	AY. ANK.	ÇEK.	K. İ. B.
DEP.	1					
KİŞ. FAR.	0.24**	1				
ON. İHT.	0.31**	0.41**	1			
AY. ANK.	0.23**	0.36**	0.47**	1		
ÇEK.	0.18**	0.32**	0.33**	0.55**	1	
K. İ. B.	0.15*	0.50**	0.49**	0.36**	0.28**	1

**= 0.01 düzeyinde anlamlıdır. *= 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

TARTIŞMA

Araştırmada kişilerarası duyarlılığa ilişkin, cinsiyetler açısından yapılan değerlendirmede erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla kişilerarası farkındalık sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Bu durum, erkeklerin kızlara oranla başkalarının kendileri hakkındaki düşüncelerine ve duygularına -önemli diğerlerinin istediği şekilde davranmaya- daha fazla önem verdikleri ve buna bağlı olarak da kişilerarası farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu şeklinde açıklanabilir. Kişilerarası duyarlılığa ilişkin çekingenlik üzerinde de cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmıştır, kızların erkeklere oranla daha çekingen olduğu görülmüştür. Her ne kadar araştırma üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme sahip olsa da kızların öncelikle bireysellikleri bağlamında ve sonra mevcut toplumsal koşullar düşünüldüğünde daha çekinik ve erkeklerin daha ön planda olması bağlamında daha pasifize olabilecekleri düşünülebilir. McCabe ve arkadaşları (1999)'nın, bayanların çekingenlik boyutunun erkeklere;

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

erkeklerin kişilerarası farkındalık boyutunun bayanlara göre daha yüksek olduğunu değerlendirdikleri çalışmaları araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermiştir. Liu ve Kaplan (1999)'ın yapmış oldukları araştırmada da, olay alanları bağlamında kızların erkeklerden daha kişilerarası negatif olayları - özellikle yakın ilişkiye dayalı- belirttikleri, erkeklerin ise daha negatif olarak akademik ve sosyal olayları belirttikleri bulunmuştur. Snodgrass (1992)'ın çalışmasında ise, erkekler ve kadınların duyarlılığı arasında bir fark bulunmamış olup, araştırmamızın bulguları ile paralellik söz konusu olmamıştır. Onaylanma ihtiyacı üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmamıştır; çünkü varoluşsal anlamda her bireyin onaylanma ve kabul edilmeye ilişkin ihtiyaçları söz konusudur. Ayrılma anksiyetesi üzerinde cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanan yer arasında farklılığa rastlanmamıştır. Bu noktada üniversite öğrencilerinin başkaya olan bağımlılık, yakın olan birini kaybetmeye ilişkin endişelenme ve kendine güvensizlik durumlarının cinsiyet, yaş, sosyo-ekonomik düzey ve yaşanan yer bağlamında farklılık göstermediği varsayılabilir. Kırılgan iç benlik üzerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmamıştır. Önemli diğerlerinin birey hakkındaki düşüncelerinin cinsiyetler ve sosyo-ekonomik düzeyler bağlamında değer ölçüsü olarak kabul edilmemesi ve bu popülasyonu oluşturan bireyler için yapılan eleştirilerin olumsuz bir tepki yaratmaması söz konusu olabilir.

Depresyon üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmamıştır. Aslında cinsiyet ile depresyon arasında anlamlı bir ilişkinin olması beklenebilir. Ancak üniversite bağlamında düşünüldüğünde hem kız hem erkek öğrencilerin hemen hemen benzer yaşam olayları -sınavlar, ekonomik koşullar, ev ya da yurt koşulları, akran ya da romantik ilişkileri vb.- ile karşı karşıya olmaları bağlamında depresif bir ruh durumu sergilemeleri yönünde farklılık çıkmamış olabilir, kaldı ki her birey mevcut koşulları içerisinde zaman zaman depresyon yaşayabilmektedir. Birçok çalışmada (Hankin ve Abramson (2001), Cyranowski ve arkadaşları (2000), Smith ve Reise (1998), Öy (1995), Shapiro (1993), Liu ve Kaplan (1999), Smith ve Reise (1998), Çuhadaroğlu ve Sonuvar (1992), Blackburn (1992), Akdemir ve arkadaşları (1996), Uçman (1990, s.66)) depresyonun kadınlarda erkeklere kıyasla daha çok görüldüğü bulunmuştur. Bu araştırma bulguları depresyon üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmış olması bağlamında araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermemektedir. Aydın (1998:6), Hisli (1989), Dökmen (1997), Gökçakan (1997), Aydemir ve arkadaşları (1996)'nın yapmış oldukları çalışmalarda ise cinsiyetin depresyon üzerinde etki yapmadığı görülmüştür. Bu araştırma bulguları, depresyon üzerinde cinsiyetler arasında farklılığa rastlanmamış olması bağlamında araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Kişilerarası duyarlılığa ilişkin onaylanma ihtiyacı ile yaşlar arasında anlamlı düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yaşları 18-19 olan bireylerin ortalamasının daha büyük yaş grubundaki diğer bireylere göre yüksek çıkmış

olmasının nedeni, özellikle 18-19 yaşlarında hem sosyal hem duygusal ilişkiler bakımından başka insanlar tarafından beğenilmek, kabul görmek ve onay almak bağlamı davranma şekilleri olabilir. Kişilerarası duyarlılığa ilişkin kırılma iç benlik üzerinde de yaşlar arasında farklılığa rastlanmıştır. Yine 18-19 yaş grubunda olan bireylerin ortalamasının daha büyük yaş grubundaki diğer bireylere göre yüksek çıktığı görülmüştür. Bunun nedeni, bu yaş grubundaki bireylerin oldukça hassas bir geçiş dönemi içerisinde yer almaları, çeşitli nedenlerle alınganlıklar göstermeleri, söyledikleri ya da yaptıklarından dolayı eleştirilmenin, onlara öfkelenilmesi ya da kızılmasının onları inciteceği olabilir. Ayrıca yaş düzeyinin düşük olması ile ters orantılı olarak kırılma iç benlik düzeyinin yüksek olduğu, bireylerin başkalarının istekleri doğrultusunda, kendi değer yargıları ve perspektiflerini ikinci planda tutarak hareket etmekte oldukları söylenebilir. Kişilerarası farkındalık üzerinde yaşlar arasında farklılığa rastlanmamıştır. Diğer insanların ne düşündüklerini önemseme ve onların değer yargıları ile hareket etme davranışları yaşlara göre farklılık göstermemektedir. Çekingenlik üzerinde yaş ve yaşanan yer arasında farklılığa rastlanmamıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasında araştırma grubunun üniversite öğrencilerinden oluşmasının etkili olduğu düşünülebilir. Üniversite eğitimleri sırasında değişik sosyal ortamlara girmeleri ve yaş düzeyleri ayrımı olmaksızın kişilerarası ilişkilerde bulunmak zorunda kalmaları çekingenlik davranışlarının ortadan kalkmasına katkı sağlayabilir.

Depresyon üzerinde yaş düzeyleri arasında farklılığa rastlanmıştır. Yaşları 22-23 olan bireylerin ortalamasının diğer grupların -18-19, 20-21-ortalamasından daha yüksek olmasının nedeninin, bu bireylerin büyük çoğunluğunun son sınıflarda olmaları bağlamında hem okul yaşamı hem de gelecek yaşamları açısından oldukça yoğun bir dönem içerisinde yer almaları düşünülebilir. Chorpita ve arkadaşları (1998)'nin, ergenlerle depresyon ve diğer psikopatolojiler için risk faktörlerinin belirlenmesine yönelik yaptıkları araştırmada işlevsel olmayan tutumlar ve negatif yükleme tarzlarının küçük yaş gruplarında daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Hankin ve Abramson (2001) ergenlik dönemi dikkate alındığında bireylerin ortalama olarak daha erken yaşlarda (13-15) depresif bir ruh durumu sergilediklerini vurgulamışlardır. Bu bulguların araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermediği görülmektedir.

Kişilerarası duyarlılığa ilişkin kişilerarası farkındalık ile sosyo-ekonomik düzeyler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylere göre daha fazla kişilerarası farkındalık sergiledikleri görülmüştür. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireyler ekonomik problemleri ile yüzleştirmemek bağlamında diğer bireylerin kendileri hakkındaki duygu ve düşüncelerine önem vererek onlarla iyi ilişkiler kurma çabası içinde olabilirler. Kişilerarası duyarlılığa ilişkin çekingenlik ile sosyo-ekonomik düzeyler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yine

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin ortalamasının orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylere göre daha yüksek çıktığı görülmektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin mevcut ekonomik koşullarına bağlı olarak -bu durumu diğer insanlar arasında ezik olma şeklinde düşünerek- sosyal ve duygusal ilişkilerinde daha kaçınan bireyler oldukları, özellikle ekonomik yönden güçlü olmanın gerekliliğine inanılan üniversite dönemi gençliği düşünüldüğünde bu bireylerin daha kendine güvensiz, girişken olmayan davranış biçimleri sergiledikleri varsayılabilir. Onaylanma ihtiyacı üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmamıştır. Aslında onaylanma ihtiyacı ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişkinin olması beklenebilir. Ancak üniversite öğrencilerinin, sosyal ilişkilerde kabul görmeye, onay almaya çok önem vermeleri -sosyo-ekonomik düzeylerini önemsemeksizin tüm öğrenciler için- bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenilebilir.

Depresyon üzerinde sosyo-ekonomik düzeyler arasında farklılığa rastlanmıştır. Sosyo- ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerin ortalamasının diğer grupların ortalamasından daha yüksek olmasının nedeni, özellikle günümüz koşullarında üniversite öğrenimi görmenin oldukça güç olması noktasında; bireysel, sosyal ya da kültürel tüm etkinliklerin belli bir ekonomi gerektirdiği ve bu ekonomik gücün olmayışı nedeniyle bireylerin daha kolay depresyona girme durumlarının söz konusu olduğu ve depresyona girme risklerinin yüksek olduğu düşünülebilir. Cui ve Vaillant (1997)'ın yapmış olduğu araştırmada da sosyo-ekonomik düzey açısından düşük düzeyde olan bireylerin kişilerarası negatif yaşam olayları yaşayarak depresyona girme ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Çuhadaroğlu ve Sonuvar (1992)'ın araştırmalarında üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ergenlerin diğer iki gruba -düşük ve orta- göre daha az derecede depresyon belirtileri göstermişlerdir. Öy (1995) de, düşük sosyo-ekonomik düzeyli ailelerden gelen ergenlerde daha çok depresyon görüldüğünü ve aile içi sorunların, olumsuz yaşam deneyimlerinin, düşük benlik saygısının ve okul başarısızlıklarının depresyona

neden olduğunu belirtmiştir. Gökçakan (1997)'ın, çalışmasında depresyonun en çok düşük sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde, onu takiben ortanın üstü sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde,

en az da orta sosyo-ekonomik düzeyli öğrencilerde görüldüğü ortaya çıkmıştır. Köknel (1989:50)' e göre sosyo-ekonomik yetersizlik bir kişi için zamanın en büyük problemlerden biridir. Depresyonda ortaya çıkan duygulardan biri olan utancın temelinde kişinin arzu ettiği standartlara göre yaşamaması yatmaktadır. Araştırmalar, uzun süreli düşük ekonomik durumun önemli bir depresyon ve stres etkeni olduğunu ortaya çıkarmıştır. Özgüven (1990:46) de üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, öğrencilerden yaklaşık yarısının ekonomik durumunu bir stres kaynağı olarak gördüklerini belirtmiş ve

ekonomik durumun üniversite eğitimindeki önemini vurgulamıştır. Bu bulguların araştırmamızın bulguları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Akdemir ve arkadaşlarının (1996), yaptığı araştırmada ise eğitim durumu, medeni durum ve gelir düzeyinin depresyon puanlarında herhangi bir anlamlı etkisinin bulunmadığı gözlenmiştir. Bu bulgunun ise araştırmamızın bulguları ile paralellik göstermediği görülmektedir.

Kişilerarası duyarlılığa ilişkin onaylanma ihtiyacı ile yaşanan yerler arasında anlamlı düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Köyde yaşayanların ilçe ve şehirde yaşayanlara göre daha fazla onaylanma ihtiyacı duydukları görülmüştür. Bu bireyler kısıtlı çevresel ve sosyal koşullar bağlamında yetiştiklerinden (ebeveyn tutumları da dahil) diğer bireylere göre daha fazla kabul görme ve reddedilmeme beklentisi içinde olarak (yaptıkları işin yalnızca başkaları tarafından doğru olduğu söylendiğinde doğru yaptıkları da varsayılırsa) kişilerarası ilişkilerini sürdürüyor olabilirler. Kişilerarası duyarlılığa ilişkin kırılma iç benlik ile yaşanan yerler arasında da anlamlı düzeyde bir ilişki ortaya çıkmıştır. Yine köyde yaşayanların ortalamasının ilçe ve şehirde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bireyler yaşadıkları çevre ile üniversite ortamı düşünüldüğünde iki ortam arasında oldukça büyük farklılıkların olması bağlamında daha incinebilir ve kişilerarası ilişkilerde yaşadıkları problemlere ilişkin daha kırılabilir olabilirler. Kişilerarası farkındalık üzerinde yaşanan yerler arasında farklılığa rastlanmamıştır. Üniversite öğrencilerinin ikamet ettikleri yerlerin, onların başkalarının düşünceleri doğrultusunda hareket etmelerine, önemli diğerlerinin etkileri altında kalmalarına etki etmediği düşünülebilir. Araştırmamızın bulgularının, çekingenlik üzerinde yaşanan yerler arasında farklılık olması yönündeki beklentiyi doğrulamadığı görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin farklı yaşam olayları ile karşılaşmaları sonucunda “çeşitli durumlara ilişkin aktif olmaları gerektiğini düşünmeleri” çekingenlik ile yaşanan yerler arasında farklılaşmanın olmadığını düşündürebilir.

Depresyon üzerinde yaşanan yerler arasında farklılığa rastlanmamıştır. Kırsal kesimden gelen üniversite öğrencileriyle, ilçe ya da şehir yerleşim birimlerinden gelen öğrencilerde anlamlı depresyon farkı görülmemiştir. Çünkü bireyler üniversite ortamında -sosyal ilişkiler ağının oldukça yoğun olduğu ve beklentilerin yüksek düzeyli olması yönü ile- aynı yaşam olaylarına maruz kalarak bu olaylardan benzer şekillerde etkilenmekte ve bu etkiler onların depresif bir ruh durumunu ortak şekilde yaşamalarına neden olabilmektedir.

Yapılan araştırmada kişilerarası duyarlılık ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Daha önce yapılan çalışma ve araştırmalar, sonuçları destekler niteliktedir. Boyce ve Parker (1989), kişilerarası duyarlılığı depresif bozuklukların gelişimi için risk faktörü olması yönünde depresyona yatkın kişiliğin bir özelliği olarak ileri sürmektedirler. Kişilerarası farkındalık, ayrılma anksiyetesi, çekingenlik, kırılma iç benlik

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

ve onaylanma ihtiyacı bağlamında kişilerarası duyarlılık yapısı depresif olaylarla birleşmektedir. Harb ve diğerleri (2002)'ne göre ruh durumlarına duyarlılık kişilerarası duyarlılık yapısını açıklıyor olsa da kişilerarası reddedilme duyarlılığı depresyona daha kalıcı bir kişilik özelliğini temsil etmektedir. Boyce ve Parker (1989)'e göre, kişilerarası reddedilme duyarlılığı depresyona yatkın kişiliğin bir özelliğidir ve depresif bozuklukların gelişiminde bu yatkınlık bir risk faktörü içermektedir. Birçok çalışmada da depresyon kişilerarası reddedilme duyarlılığı için bir risk faktörü olarak ele alınmıştır.

Kişilerarası ilişkilerinde aşırı ve yersiz duyarlılıklar göstererek (ilişkide oldukları bireylerin kendilerinden uzaklaşmalarına yol açacak şekillerde davranarak) süregiden ilişkilerinin bozulmasına neden olan ve böylelikle kabul görmeyip reddedilerek değersizlik duyguları ile deprese olan bireyler için; (Bowlby (1969, 1973, 1980) 'nin bağlanma figürleriyle olan ilişkilerin, yetişkinlikteki ilişkileri bilişsel düzeyde benzer şekilde yeniden yapılandığı düşüncesinden yola çıkılarak -sosyal destek sağlama amaçlı- kişilerarası ilişkileri geliştirme ve kişilerarası problem çözme becerileri kazandırma bağlamı grupla psikolojik danışma ve grupla psikoterapi; reddedilmeye bağlı olarak disforik ruh durumunda olan bireyler için ise bireysel psikolojik danışma ve bireysel psikoterapi yardımı verilebilir.

Başkalarından kabul ve onay göremeyerek reddedildiğini varsayan ve bu varsayımla (kendi kehanetine düşme) reddedilmeye dayalı şekillerde davranan ve sonuçta reddedilen bireyler için reddedilmenin altında yatan nedenlerin gösterilmesi bağlamında bilişsel yeniden yapılandırma süreci işletilerek; bu bireylerin genellemeler ve olumsuz çıkarımlar yapmalarından ötürü kişilerarası ilişkilerinde problemler yaşadıkları belirtilebilir. Bilişsel davranışçı terapi bağlamında öncelikle bu bireylerin kişilerarası özelliklerini görmelerini sağlayacak (kişilerarası duyarlılıkları, reddedilmeleri ve depresyona girmeleri noktasında) işlevsel olmayan bilişsel kişilerarası döngüyü kırmak söz konusu olabilir. Bu bireyler için sosyal destek sağlamak anlamında kabul, birliktelik ve güven ortamı sağlanmalıdır.

Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeyinin bazı değişkenlere göre incelendiği bu araştırmanın sonuçları bağlamında: Araştırma değişik üniversitelerdeki (bu üniversitedeki yaşam olanakları dikkate alınarak ve özel üniversiteler de araştırmaya dahil edilerek) öğrenciler üzerinde de yapılabilir. Özellikle son dönemlerde oldukça önemli konular olarak literatürdeki yerini almış olan kişilerarası duyarlılık ve depresyon bağlamında ülkemizde yapılmış araştırmaların olmayışı, kişilerarası ilişkilere dayalı olarak çok önemli olan bu konular üzerinde araştırmalar yapılmasına hız kazandırabilir.

KAYNAKLAR

- Akdemir, A., Örsel, S. D., Dağ, İ., Türkçapar, M. H., İşcan, N. Ve Özbay, H. (1996). Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği (HDDÖ)'Nin Geçerliği-Güvenirliliği Ve Klinikte Kullanımı. *3P Dergisi*, 4, 251-259.
- Aydemir, Ö., Özmen, E., Demet, M. M., Küey, L., Mete, L. Gülseren, Ş. Ve Kültür, S. (1996). Majör Depresyon Ve Distiminin Belirti Örüntüleri Açısından Karşılaştırılması: Kesitsel Bir Sınıflandırma Çalışması. *3P Dergisi*, 4, 171-175.
- Aydın, G. (1988). Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Açıklama Biçimi Ve Akademik Başarı İlişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 22, 6-13.
- Blackburn, I. M. (1987). *Coping With Depression*. W. And R. Chambers Ltd. Edinburgh.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. 2. Separation, Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. 3. Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Boyce, P. & Mason, C. (1996). An Overview of Depression-Prone Personality Traits And The Role Of Interpersonal Sensitivity. *Australian And New Zealand Journal Of Psychiatry*, 30, 90-103.
- Boyce, P., Hickie, I., Parker, G., Mitchell, P., Wilhelm, K. & Brodaty, H. (1992). Interpersonal Sensitivity and the One-Year Outcome of a Depressive Episode. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 26, 156-161.
- Boyce, P., Hickie, I., Parker, G. & Mitchell, P. (1993). Specificity of Interpersonal Sensitivity to Non-Melancholic Depression. *Journal of Affective Disorders*, 27, 101-105.
- Boyce, P., Parker, G. (1989). Development of a Scale to Measure Interpersonal Sensitivity. *Australian and New Zealand Journal Of Psychiatry*, 23, 341-351

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

- Boyce, P., Parker, G., Barnett, B., Cooney, M. & Smith, F. (1991). Personality as a Vulnerability Factor to Depression. *British Journal Of Psychiatry*, 159, 106-114.
- Chorpita, B. F., Albano, A. M. & Barlow, D. H. (1998). The Structure of Negative Emotions in a Clinical Sample of Children and Adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 107, 74-85.
- Crick, N. R., Werner, N. E. & Grotpeter, J. K. (1999). Relational Aggression, Gender, and Social Psychological Adjustment. *Child Development*, 66, 710-722.
- Cui, X. J. & Vaillant, G. E. (1997). Does Depression Generate Negative Life Events? *Journal of Nervous and Mental Disease*, 185, 145-150.
- Cyranowski, J. M., Frank, E., Young, E. & Shear, K. (2000). Adolescent Onset of the Gender Difference in Lifetime Rates of Major Depression: A Theoretical Model. *Archives of General Psychiatry*, 57, 21-27.
- Çuhadaroğlu, F. Ve Sonuvar, B. (1992). Adolesanlarda Depresyon. *Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi Günleri Kongre Kitabı*. Saray Tıp Kitabevi, İzmir.
- Davidson, R. J., Jackson, D. C. & Kalin, N. (2000). Emotion, Plasticity, Context, And Regulation. *American Psychologist*, 55, 1193-1213.
- Dökmen, Z. Y. (1997). Çalışma, Cinsiyet Ve Cinsiyet Rollerini İle Ev İşleri Ve Depresyon İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12, 39-53.
- Gabbard, G. O. (1995). *Mood Disorders: Psychodynamic Etiology*. Williams And Wilkins Comp. Baltimore.
- Giordano, C., Wood, J. V. & Michela, J. L. (2000). Depressive Personality Styles, Dysphoria, and Social Comparisons in Everyday Life. *Journal of Personality And Social Psychology*, 79, 438-451.
- Gökçakan, N. (1997). Çeşitli Derecelerdeki Depresyonun Giderilmesinde Beck'in Bilişsel Terapisinin Etkililiğinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, KTÜ, Sos. Bil. Ens., Trabzon.
- Hankin, B. L. & Abramson, L. Y. (2001). Development Of Gender Differences in Depression An Elaborated Cognitive-Vulnerability Transactional Stress Theory. *Psychological Bulletin*, 127, 773-796.

- Harb, G. C., Heimberg, R. G., Fresco, D. M., Scheiner, F. R. & Liebowitz, M. R. (2002). The Psychometric Properties of Interpersonal Sensitivity Measure in Social Anxiety Disorder. *Behavior Research and Therapy*, 40, 961-979.
- Hisli, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliliği, Güvenirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7, 3-13.
- İmamoğlu, O. Ve Gültekin, Y. (1993). Önerilen Dengelenmiş Toplumsal Birey Modeli Işığında Üniversite Gençliğinin Sorunları. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30, 27-41.
- Joiner, T. E. (1997). Shyness and Low Social Support as Interactive Diatheses, With Loneliness as Mediator Testing an Interpersonal-Personality View of Vulnerability to Depressive Symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, 106, 386-394.
- Klerman, G. L., Weissman, M. M., Rounsaville, B. J. & Chevron, E. S. (1999). *Interpersonal Psychotherapy of Depression*. Jason Aronson Inc. Northvale.
- Köknel, Ö. (1989). Depresyon: Ruhsal Çöküntü, Altın Kitapları Yayınevi, İstanbul.
- Mccabe, R. E., Blankstein, K. R. & Mills, J. S. (1999). Interpersonal Sensitivity and Social Problem Solving: Relations with Academic and Social Self-Esteem, Depressive Symptoms, and Academic Performance. *Cognitive Therapy and Research*, 23, 587-604.
- Öy, B. (1995). Çocuk Ve Ergenlerde Depresyon Epidemiyolojisi Ve Risk Etmenleri. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 2, 40-45.
- Özgüven, İ. E. (1990). Yurttan Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sağlık Ve Psikolojik Sorunları. *V. Ulusal Psikoloji Kongresi*.
- Persons, J. B. & Miranda, J. (1992). Cognitive Theories of Vulnerability to Depression: Reconciling Negative Evidence. *Cognitive Therapy and Research*, 16, 485-502.
- Safran, J. (1990). Towards A Refinement of Cognitive Therapy in the Light of Interpersonal Therapy. *Clinical Psychological Review*, 10, 87-105.

Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılık ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

- Segal, Z. V., Vella, D. D. & Shaw, B. F. (1992). Life Stress and Depression. A Test of the Congruency Hypothesis for Life Event Content Depressive Subtype. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 21, 389-399.
- Smith, L. L. & Reise, S. P. (1998). Gender Differences on Negative Affectivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1350-1362.
- Snodgrass, S. E. (1992). Further Effects of Role versus Gender on Interpersonal Sensitivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 154-158.
- Snodgrass, S. E., Hecht, M. A. & Snyder, R. P. (1998). Interpersonal Sensitivity Expressivity or Perceptivity? *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 238-249.
- Sullivan, H. S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. Norton, New York.
- Zuroff, D. & Duncan, N. (1999). Self-Criticism and Conflict Resolution in Romantic Couples. *Canadian Journal of Behavioral Science*, 31, 137-149.